

Таким чином, методи впливу на посадовців, що використовуються під час проведення лобістських кампаній групами інтересів Канади, умовно можна поділити на традиційні методи та «непрямий» лобізм. «Непрямий» лобізм полягає не тільки в організації масових кампаній, але й у формуванні суспільної думки шляхом комбінування методів лобіювання, технологій зв'язків з громадськістю та реклами. Непрямі методи впливу більш характерні для діяльності груп суспільних інтересів, масова підтримка з боку населення яких забезпечує більшу ефективність цього способу впливу на посадовців.

Література

1. Толстых П. А. Субъектный статус лоббизма и Government Relations [Електронний ресурс] / П. А. Толстых. — Режим доступу : <http://lobbying.ru/Dokuments/VAKTolstykh.pdf>.
2. Blumberg M. Lobbying and Canadian Charities: To Register or not to Register [Електронний ресурс] / Mark Blumberg. — Режим доступу : http://www.globalphilanthropy.ca/images/uploads/Lobbying_and_Canadian_Charities_To_register_or_not_to_register.pdf.
3. Chari R. Regulation of lobbyists in Canada [Електронний ресурс] / R. Chari, G. Murphy. — Режим доступу : <http://www.environ.ie/en/LocalGovernment/LocalGovernmentAdministration/StandardsinPublicLife/PublicationsDocuments/FileDownload.14572.en.pdf>.
4. OECD's Governance Arrangements to Ensure Transparency in Lobbying: Comparative Overview [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/ETH\(2006\)5&docLanguage=En](http://search.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/ETH(2006)5&docLanguage=En).

УДК 327.82(430)(043)

Трофименко М.В., кандидат політичних наук, доцент

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НІМЕЧЧИНИ

Публічна дипломатія Німеччини є надзвичайно актуальним предметом дослідження, адже Німеччина – одна з найбільш розвинених країн світу, політично, дипломатично, економічно, демографічно найбільш впливова країна Європейського Союзу. Означена проблематика знайшла своє відображення у багатьох дослідженнях, одним з найбільш важливих з яких є робота Клаудії Ауер та Еліс Сруджис «Публічна дипломатія у Німеччині»¹.

Практика публічної дипломатії Німеччини не почалась одразу з появою терміну у 1965 році. Публічна дипломатія в Німеччині розвивалася за своїми власними традиціями, які тільки нещодавно стали відносно незалежними від публічної дипломатії США.

Варто зазначити, що термін «публічна дипломатія» практично не використовується у Німеччині. Однак, окремі елементи публічної дипломатії, такі як зовнішній імідж країни, зовнішня, культурна та освітня політика, ініціативи розвитку співробітництва тощо, використовувалися з періоду заснування Німецької імперії. Тож складові публічної дипломатії Німеччини пройшли досить тривалий шлях розвитку.

Хоча й заходи зовнішньої культурної політики до 1870-х років переважно фінансувалися приватними суб'єктами, зовнішня культурна політика стала важливою складовою бюджету уряду Німецької імперії тільки десятиліття пізніше. Наприкінці дев'ятнадцятого століття, федеральне Міністерство закордонних справ (засноване у 1871 році) координувало майже всі заходи зовнішньої культурної політики. Приватні організації, не зникли, але відігравали важливу роль у підтримці зовнішньої культурної політичної діяльності. Крім того, обмін викладачами і створення німецьких шкіл за кордоном, а також німецького археологічного інституту у Римі та Афінах було прикладом наукових та освітніх взаємовідносин.

До Першої світової війни, німці розуміли зовнішню культурну політику у зовсім іншому сенсі, відмінному від сучасного розуміння: Німецька імперія боролася за створення своєї власної національної культури на міжнародному рівні.

Культурна експансія вважалася підготовчим етапом територіального розширення. Більш того, культура стала інструментом для досягнення політичних цілей. Закон про громадянство у Німеччині («Auslandsdeutschtum» або «Volkstumspolitik») описує комунікаційну діяльність, орієнтовану на емігрантів, які ще не до кінця облаштувалися у своїх нових домівках, став актуальним у дев'ятнадцятому столітті. Закон про громадянство у Німеччині не тільки допоміг встановити та підтримати зв'язки з емігрантами, а й слугував приводом для втручання у політичні справи інших країн.

Експансіоністська політика, що проводилася у Німецькій імперії Вільгельмом II на початку двадцятого століття, стала непридатною з поразкою Німеччини у Першій світовій війні.

¹ Auer C. Public Diplomacy in Germany / Claudia Auer, Alice Srugies // CPD Perspectives on Public Diplomacy. — Paper 5. — 2013. — 55 p.

«Auslandsdeutschum» почав привертати все більше уваги німецького уряду саме після Першої світової війни. Пропаганда була об'єктом критичного аналізу, тому за часи Канцлера та Міністра закордонних справ Густава Штретземана її було замінено більш відкритим підходом до зовнішньої політики.

Німеччина підтримувала міжнародні відносини з США, Великою Британією та державами Співдружності, Японією та Південною Америкою, а також з західноєвропейськими та південноєвропейськими державами, Скандинавією та Прибалтикою. Співпраця з цими країнами здійснювалася не тільки офіційними каналами Міністерства закордонних справ, посередницькі організації, такі як Німецька служба академічних обмінів (заснована у 1925 році) відігравала важливу роль у розвитку освітніх обмінів, оскільки вони робили великий внесок у розвиток публічної дипломатії Німеччини.

Після смерті Штретземана у 1929 році, інтерес до зовнішньої культурної політики знизився і бюджет, що на неї виділявся, було скорочено. З 1929 по 1932 роки у міжнародній стратегії Веймарської республіки переважала ревізійницька політика та акцент на експорті. Засоби масової інформації були націоналізовані та слугували виключно інструментом пропаганди та агітації у виборчій кампанії 1932 року.

Ще ніколи комунікаційна діяльність за кордоном не асоціювалася з загрозою та жорстокістю так, як це було за часів Третього Рейха. Культурна зовнішня політична діяльність Третього Рейху була направлена на реалізацію експансіоністських цілей за кордоном. Комунікативна діяльність, спрямована на іноземну аудиторію включала агресивну пропаганду, зосереджену на зверхності німецької культури і мови та «арійської раси». Комунікаційна діяльність координувалася різними національно-соціалістичними організаціями, а не Міністерством закордонних справ. Посередницькі організації ще існували, але не функціонували самостійно і зосереджувалися в руках нацистів. Плюралістична структура Веймарської республіки поступилася централізованому, єдиному підходу до зовнішньої культурної політики, на яку було виділено порівняно великий бюджет.

Наприкінці Другої світової війни Німеччина залишилась ізольованою та контрольованою окупаційними силами США, Великої Британії, Франції та Радянського Союзу. Всі культурні дипломатичні зв'язки обірвалися. Німеччина більше не була центральною європейською державою – вона була ослабленою і поділеною навпіл двома протиборчими державами – США та СРСР. Федеративна Республіка Німеччина (ФРН) та Німецька Демократична Республіка (НДР) переслідували принципово різні стратегії відновлення національного суверенітету та реінтеграції в міжнародне співтовариство.

ФРН відновила свою незалежність у відносно короткий період: після того, як окупаційні сили у 1949 році дозволили ФРН налаштувати консульські пости за кордоном, вони завершили окупацію східної Німеччини у 1951-му. Публічна дипломатія ФРН була створена завдяки «культурі стриманості», що було наслідком свідомого відсторонення від агресивної експансіоністської зовнішньої політики початку двадцятого століття та періоду Третього Рейха. Публічна дипломатія була спрямована на задоволення інтересів і запитів цільових аудиторій та була активна лише в тих країнах, які проявляли інтерес до ФРН. Здебільшого, вона фінансувалася федеральними міністерствами, таким як Міністерство закордонних справ, але її діяльність керувалась посередницькими організаціями як, наприклад, Інститут Гете.

В перші роки свого існування, ФРН була зосереджена на поліпшенні зв'язків із іншими європейськими країнами та членами НАТО, але найбільший акцент на початку 80-х був зроблений на країни, що знаходились на стадії розвитку. У 70-х та 80-х роках зростала актуальність зовнішньої культурної політики та робився все більший акцент на обмін. В епоху Коля, навпаки, перевага була на боці силової політики та економічних інтересів, а акцент був зроблений на країнах СНД та Центральної і Західної Європи. Публічна дипломатія ФРН адаптувалася до нового міжнародного середовища та змін політичних пріоритетів, але також вона відзначалася стабільністю, орієнтацією на довгострокові проекти як, наприклад, франко-німецькі відносини.

На відміну від зусиль, зосереджених на поліпшенні зв'язків з іншими країнами, ФРН дотримувалася стратегії агресивної конфронтації з НДР, яка досягла свого апогею у 1955 році після появи Доктрини Гольштейна. Це було спробою ФРН створити єдине офіційне представництво Німеччини та заявою на становлення і підтримку дипломатичних відносин з країнами, які не визнають НДР як суверенну державу. Незважаючи на зростаючу актуальність співпраці в цілях розвитку, Доктрина Гольштейна більше не використовувалася. Основоположний договір між НДР та ФРН, підписаний у 1973-му році, остаточно затвердив взаємне визнання двох німецьких держав та йшов разом із зближенням ФРН із Сполученими Штатами та західноєвропейськими державами під керівництвом Федерального Канцлера Віллі Брандта.

З іншого боку, НДР не міг не відступити від своєї власної історії, ні діяти самостійно при формуванні свого іміджу за кордоном. За роки свого існування, багатьма країнами з-за меж східного блоку НДР було відмовлено у національному суверенітеті, проте визнання суверенітету та інтеграція до міжнародного співтовариства були головними цілями публічної дипломатії НДР до початку 70-х. У першій половині 70-х років, НДР було визнано більшістю країн суверенною державою. Стратегія публічної дипломатії НДР у ці роки характеризувалась близькими відносинами із Сполученими Штатами та екс-країнами Східного блоку з одного боку та відходженням від стратегії країн заходу з іншого, що було ідентифіковано як «мирне співіснування». Незважаючи на відновлену незалежність, НДР не могла

від'єднатися від зовнішньополітичної доктрини СРСР аж до 80-х років. НДР не вдалося адаптувати свою стратегію публічної дипломатії до фундаментальних політичних змін у СРСР, які проводилися Михайлом Горбачовим у 80-ті роки.

Діяльність публічної дипломатії НДР та повідомлення, які вона намагалася передати, контролювалися Соціалістичною партією протягом всього періоду існування НДР. Така централізація залишала небагато місця для плюралістичних ідей: НДР прикладала великих зусиль для складання позитивного іміджу, що не дозволяло звернути увагу на свої помилки та недоліки. Навіть якщо НДР брала участь у програмах обміну, вона встановлювала відносини лише з країнами з подібною політичною системою.

Возз'єднання двох німецьких держав у 1990-му посилило позиції Німеччини у світі та супроводжувалося більшою відповідальністю в рамках міжнародного співтовариства, зокрема в Європі. В той же час, Німеччина зіткнулася з проблемою інтеграції підходів публічної дипломатії ФРН та НДР. Більше того, Німеччина не використала потенціал регіональних експертів, які володіли важливими знаннями щодо країн колишнього східного блоку.

На підставі «Концепції 2000» Німеччина побудувала свою зовнішню культурну та політичну діяльність на наступних принципах: 1) сприяння німецьким культурним та освітнім політичним інтересам за кордоном; 2) встановлення і підтримка позитивного, сучасного іміджу Німеччини за кордоном; 3) подальша європейська інтеграція; 4) запобігання конфліктам шляхом встановлення діалогу². Ці стратегічні принципи й сьогодні використовуються у німецькій публічній дипломатії. Наприклад, діячі німецької публічної дипломатії у відповідь на теракти 11 вересня у США, зміцнили вже встановлений діалог з ісламським світом. У 2011 році німецький уряд підкреслив особливу значимість освіти і досліджень, як важливих складових публічної дипломатії. Крім того, після розширення Євросоюзу у 2004-му, європейська інтеграція зайняла більш важливе місце в порядку денному німецьких і європейських діячів публічної дипломатії.

Проведений у Німеччині Чемпіонат світу з футболу у 2006 році став важливим кроком на шляху до більш самостійного та впевненого зовнішнього іміджу країни. Чемпіонат світу супроводжувався кампанією «Німеччина – земля ідей» – спільна акція німецького уряду і промислових організацій, які прагнули модернізувати образ Німеччини за кордоном і зламати існуючі стереотипи.

Агресивні підходи до зовнішньої політики до і під час Першої та Другої світових воєн, після яких Німеччина опинилася в ізоляції, продемонстрували, що культура не повинна бути нав'язана, а може бути продемонстрована тільки зацікавленій зарубіжній аудиторії. З розвитком НДР стало зрозуміло, що публічна дипломатія повинна базуватися на чесності та самокритичній рефлексії. Передача суперечливих повідомлень різним цільовим аудиторіям, а також приховані факти можуть призвести до погіршення іміджу країни і втрати довіри. На тлі зростаючого взаємозв'язку між національною та міжнародною сферою, ця стратегія також повинна застосовуватися до внутрішньої аудиторії. Декілька федеральних міністерств фінансують і координують зусилля публічної дипломатії, а посередницькі організації стурбовані більшою мірою діяльністю публічної дипломатії і діють здебільшого самостійно.

Література

1. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Георгій Почепцов. — Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. — 497 с.
2. Трофименко М. В. Дипломатична та консульська служба : підручник для студентів ВНЗ / М. В. Трофименко, К. В. Балабанов. — Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. — 432 с.
3. Трофименко М. В. Трансформація публічної дипломатії Європейського Союзу в умовах глобалізації / М. В. Трофименко // Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії. — 2015. — Випуск 7. — С. 290—296.
4. Трофименко М. В. «Публічна дипломатія» як відповідь на виклики сучасності / М. В. Трофименко, К. В. Балабанов // Україна Дипломатична – 2013 : науковий щорічник. — 2013. — Вип. Чотирнадцятий. — С. 989—1007.
5. Трофименко М. В. Публічна дипломатія міжнародних інститутів (ЄС, АСЕАН, НАТО) / М. В. Трофименко, К. В. Балабанов // Україна Дипломатична – 2015 : науковий щорічник. — 2015. — Вип. Шістнадцятий. — С. 836—855.
6. Auer C. Public Diplomacy in Germany / Claudia Auer, Alice Srugies // CPD Perspectives on Public Diplomacy. — Paper 5. — 2013. — 55 p.
7. Cull N. J. 'Public Diplomacy' Before Gullion: The Evolution of a Phrase / Nicholas J. Cull. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/gullion.pdf>.

² Auer C. Public Diplomacy in Germany / Claudia Auer, Alice Srugies // CPD Perspectives on Public Diplomacy. — Paper 5. — 2013. — P. 24.

8. Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past / Nicholas J. Cull. — Los Angeles : Figueroa Press, 2009. — 61 p.
9. German Foreign Office. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.auswaertiges-amt.de/sid_AB00F0CA9F0445F9A5A639958AD48857/EN/Startseite_node.html
10. Germany Trade and Invest. About us. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Meta/about-us.html>.
11. Routledge Handbook of Public Diplomacy / [Nancy Snow, Philip M. Taylor, Nicholas J. Cull, Michael Vlahos and others] ; edited by Philip M. Taylor. — New York : Routledge, 2009. — 382 p.
12. The Federal Foreign Office and the missions abroad on Web 2.0. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.auswaertiges-amt.de/sid_AB00F0CA9F0445F9A5A639958AD48857/EN/AAmt/ZuGastimAA/Aktuelles/AA_Web2.0_Liste_node.html.